

Державне управління пов'язано з раціональним (розумним) регулюванням і організацією діяльності людей з метою отримання ефективного, соціально значущого і корисного результату. У цьому відношенні філософія дозволяє науці державного управління вийти за свої власні межі дослідження, розширити горизонт власного “бачення” управлінських проблем, “перевершити” себе.

Філософія, як справедливо стверджував Гегель, є “схоплена в мислі епоха”. Відтак, основою філософствування можна вважати всю соціально-історичну діяльність людей, зокрема і державноуправлінську діяльність. У філософських категоріях у понятійній формі відбито сутність епохи і її досвіду, тобто у філософії в стислому вигляді зосереджується досвід усіх попередніх поколінь людей, усієї історії людства.

Яке ж місце належить філософському методу в системі методів інших наук і сфер соціальної практики, зокрема в державному управлінні?

Для філософського метода головним є не те, що його можна повсюдно застосовувати, а дещо інше. Оскільки у філософії, на відміну від будь-якої конкретної науки, теорія і метод збігаються, філософський метод дозволяє виявити загальні закономірності розвитку, руху людського пізнання до істини. У його розпорядженні є логічно розвинута, багата змістом система загальних принципів та категорій.

Застосування філософського методу в теорії і практиці державного управління вимагає оволодіння науковцем та управлінцем-практиком філософською культурою, навичками творчості та раціонального помислення, що потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. *Философия права* : [пер. с нем.] / Георг Вильгельм Фридрих Гегель ; [ред. и сост. Д. Д. Керимов и В. С. Нерсесянц ; авт. вступ. ст. и примеч. В. С. Нерсесянц]. – М. : Мысль, 1990. – 524 с. – (Филос. наследие).
2. Ясперс К. *Философия*. Кн. Первек : Философское ориентирование в мире / Карл Ясперс ; [пер. А. К. Судакова]. – М. : Канон + РООИ “Реабилитация”, 2012. – 384 с.
3. Fukuyama F. *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity* / Francis Fukuyama. – N. Y. : Free Press, 1995. – 457 p.

Надійшла до редколегії 06.06.2016 р.

УДК 342.5

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ, Web 2.0 ТА СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Орлов О. В.,

д. держ. упр., проф.,

завідувач кафедри інформаційних технологій і систем управління ХарPI НАДУ

Кобзев І. В.,

к. т. н., доц.,

доцент кафедри інформаційних технологій і систем управління ХарPI НАДУ

м. Харків

Розглянуто перспективи інтеграції соціальних мереж та державних інформаційних систем. Виявлено основні переваги й обмеження використання соціальних мереж у реформуванні державного управління на основі інформаційних технологій, а також досвід використання їх у державних відомствах деяких країн.

Ключові слова: електронне урядування, інтеграція, інформаційні технології, соціальні мережі, державна стратегія, зворотний зв'язок, Інтернет.

© Орлов О. В., Кобзев І. В., 2016

Orlov O. V.,

*Doctor of Public Administration, Professor,
Head of Information Technology and Management Systems Department KRI NAPA*

Kobzev I. V.,

*PhD in Technical Sciences,
Associate Professor of Information Technology and Management Systems Department KRI NAPA
Kharkiv*

E-GOVERNMENT, Web 2.0 AND SOCIAL NETWORKS

The prospects for integration of social networks and public information systems have been reviewed. The basic advantages and limitations of the use of social networks in public administration reform based on information technologies have been identified, and the experience of their use in government agencies of other countries has been studied.

Key words: e-government, integration, information technologies, social networks, government strategy, feedback, Internet.

Державні структури багатьох країн зіткнулись нині з необхідністю реформування традиційних моделей управління, що виявились неадекватними політичним, економічним, інформаційним, соціальним і технологічним викликам. Організація державного управління таких країн перебуває нині не в найкращому стані. Механізмом підвищення ефективності держави може стати реалізація системи “електронного уряду”. Його формування вже відбувається в Україні, хоча і стикається з цілою низкою проблем, пов’язаних у першу чергу з відсутністю чіткого системного розуміння всього комплексу завдань, що мають бути ним вирішені.

Наприклад, одним із важливих компонентів “електронного уряду” є організація зворотного зв’язку держави з громадянами і бізнесом.

Держава давно взяла на озброєння соціальні мережі, і на сьогодні в більшості міністерств та інших відомств є профілі у провідних соціальних мережах.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що, за всієї значущості, проблему розвитку взаємодії держави та суспільства опрацьовано ще не в повному обсязі. У вітчизняних дослідженнях взаємодії держави та суспільства переважає фрагментарний підхід, який не дає змоги охопити всю багатоаспектність цих питань. У наукових працях відсутні єдині погляди щодо пріоритетів розвитку державних механізмів взаємодії електронного урядування та громадян.

Проведений аналіз показав, що науковцями опрацьований досить широкий комплекс проблем, що стосуються суспільства та держави в галузі електронної взаємодії, зокрема як важливої складової державної політики.

Проте вони закладають теоретичні засади для вивчення кіберзлочинності в глобальному аспекті.

Різноманітні питання теорії і практики взаємодії держави та суспільства розглянуто в роботах О. Баранова, Н. Грицяк, М. Демкова, С. Дзюби, А. Єфанова, І. Жилиєва, Е. Клепець, І. Кліменко, К. Ліньова, І. Малюкової, Т. Попова, І. Рубан, А. Семенченко, С. Чукута та ін. Ці роботи закладають теоретичні засади для вивчення питань взаємодії електронного уряду та громадян у глобальному аспекті.

Мета статті – дослідити та проаналізувати перспективи інтеграції соціальних мереж та державних інформаційних систем із громадянами і бізнесом. Виявити основні переваги й обмеження використання соціальних мереж у реформуванні державного управління на основі інформаційних технологій, а також дослідити досвід використання їх у державних відомствах деяких країн. Довести, що інтеграція електронного уряду з соціальними мережами створює умови не лише для відкритої, прозорої й ефективнішої адміністративної та державної діяльності, але і для посилення політичного впливу.

В останні два десятиліття Інтернет, у більш широкому розумінні – кібернетичний простір, суттєво змінив повсякденне життя, збагатив основні права людства, адже соціальна та економічна взаємодія стала на новому технологічному рівні залежати від безперебійної роботи інформаційних і комунікаційних технологій. Відкритий та вільний кіберпростір сприяв політичній та соціальній інтеграції в усьому світі. Він знищив бар'єри між країнами, громадами та громадянами, дозволяючи взаємодіяти та обмінюватись інформацією та ідеями у світі, що став глобальним.

Сучасні уявлення про реформування державного управління разом з іншими елементами включають концепцію електронного уряду, яка зазвичай охоплює операційну (чи виконавчу) складову діяльності уряду, тобто те, що називається урядовою машиною і входить в сферу організаційного проектування.

На сьогодні є безліч підходів до визначення поняття “електронний уряд”, і кожен із варіантів виражає скоріш чергове завдання держави, а не самостійну ідею комплексних принципів організації управління державою. Тому однозначності у визначенні цього поняття таки не існує.

На наш погляд, найбільш вдалою є така дефініція: електронний уряд — це система взаємодії влади і суспільства на основі поєднання внутрішньої урядової та зовнішньої суспільної інфраструктури через владні інтернет-представництва (портали), що розширює доступність державноуправлінських послуг у мережі Інтернет та скорочує терміни надання їх [1].

Сьогодні також відбувається швидкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) і політичних мереж. У свою чергу, технологічний розвиток останніх двох десятиліть є каталізатором цих змін, що відбуваються в декількох напрямках.

Передумовою створення соціальних мереж стала поява технології Web 2.0. За визначенням Тіма О'Рейлі, це є методика проектування систем, які шляхом обліку мережевих взаємодій стають тим краще, чим більше людей ними користуються. Особливістю Web 2.0 є принцип залучення користувачів до наповнення та багаторазового вивіряння інформаційного матеріалу [10]. Сьогодні отримали значного поширення сторінки політичних діячів і цілих відомств у соціальних мережах. Власні блоги та сайти активно ведуть канцлер Німеччини Ангела Меркель (<http://www.bundeskanzlerin.de>), президент США Барак Обама (<http://www.barackobama.com>), прем'єр-міністр Девід Кемерон (<http://davidcameronmp.com>), міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков (<http://avakov.com/>) та ін. З розвитком технологій Web 2.0 та зростанням контенту, що створюється користувачами і учасниками інформаційного простору, суб'єктами державного управління стають не лише чиновники, але і звичайні люди (журналісти, громадські активісти і навіть солдати), які розміщують в Інтернеті в режимі загального доступу фотографії, відеозаписи, свої враження й коментарі з тих або інших питань державного і місцевого управління. В Інтернеті роль чиновника деякою мірою “роздвоюється”: він після роботи може в Інтернеті висловити свою громадянську позицію, опублікувати свої робочі спостереження. Держава може спробувати обмежувати дії чиновників, наприклад, керівництво може переглядати інтернет-блоги підлеглих і карати за публікацію неналежної інформації. Чиновник у цьому випадку опиниться перед дилемою: не користуватися мережами і втратити вигоди від використання їх або користуватися, але бути покараним керівництвом. Хоча ефективність такої заборони є невеликою в умовах анонімності в Інтернеті.

Сьогодення наполягає на необхідності спробувати зіграти за “новими правилами” й отримати вигоди з використання технологій Web 2.0. Прикладами Web 2.0 є ресурси, на яких користувачі публікують свої тексти, фотографії, аудіо і відеозаписи, обмінюються ними з іншими користувачами по всьому світу. Найбільш відомі сервери – Youtube, Twitter, Instagram, MySpace, YouTube. Особливість Web 2.0 порівняно з попередніми

інтернет-технологіями полягає саме в тому, що у формуванні змісту сайтів бере участь не єдиний системний адміністратор, що просто публікує інформацію на сайті без можливості зворотного зв'язку, а ланцюжок звичайних користувачів, об'єднаних у горизонтальну систему, які працюють над оновленням сайту. Для Web 2.0 характерна слабка кооперація, тобто об'єднання для загального проекту величезної маси людей.

Бізнес уже показує в цій сфері певну ефективність. Але застосовність законів бізнесу відносно державного управління, про яку говорять автори нових концепцій, далеко не завжди виправдана. У них явно переоцінюються здібності чиновника, озброєного технологіями Web 2.0.

Процес державного управління в цих концепціях подано як надмірно неформальний. Проводити аналогії між двома істотно різними сферами (бізнес і управління державою) досить ризиковано. Але, щоб упоратися з завданнями дослідження, варто розглянути аргументи прибічників такої аналогії й акуратно використовувати її. Ця аналогія полягає в наступному:

1. У комерційній, у некомерційній сфері й у сфері управління державою інновації все частіше виходять від малих проектів на низовому рівні управління. Це може бути застосовне і до Google, і до різних відомств.

2. Звичайні користувачі можуть розглядатися як розробники, здатні виступити з новим продуктом або підняти його конкурентоспроможність, а не тільки як споживачі. На акаунти державних службовців у соціальних мережах надходять від звичайних громадян і розглядаються безліч пропозицій з удосконалення нормативно-правової системи.

3. Усе більше значення мають технології, що не потребують значних витрат і що вписуються в мережеві форми організації. Наприклад, і для бізнесу, і для держави це вільне (безкоштовне) програмне забезпечення.

Співпраця уряду з громадянами в соціальних мережах відкриває додаткові шляхи до побудови ефективних комунікативних майданчиків між суспільством і владою. Зокрема, утворення співтовариств, де держструктури контактують з громадянами; створення блогів, де подано і де обговорюються державні послуги; залучення суспільства до роботи з поліпшення законодавства – доступ громадян у режимі онлайн до інформації державного сектора, законів – чинних і тих, що розробляються; пряма звітність чиновників перед громадянами; оперативне обговорення й вирішення в режимі онлайн проблем, що виникають у країні та регіонах.

Розгляньмо деякі приклади взаємодії держави та громадян у соціальних мережах на прикладі закордонних країн.

Згідно з доповіддю Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) уряду 26 з 34 країн-членів мають акаунти в Twitter та 21 – сторінки в Facebook. Крім цього, багато державних установ мають свої акаунти або сторінки в соціальних мережах [3].

Наприклад, у США Барак Обама використовував соціальні засоби масової інформації і до, і після передвиборчої кампанії 2012 р., приділяючи головну увагу прозорості й відкритості в уряді [7].

Ще в 2011 р. мер Нью-Йорка Майкл Блумберг анонсував, що місто відкрило соціальні медіа-потоки на Facebook, Foursquare, Tumblr, и Twitter з метою поліпшення взаємодії між керівництвом міста та його мешканцями. Це є саме прикладом того, як місцеві, державні та федеральні урядові організації користуються соціальними медіа-платформами і технологіями, щоб залучити громадськість до різноманітних шляхів забезпечення інформацією відносно державних служб [5].

Твіти Білого Дому (@WhiteHouse) перепостяться в середньому 270 разів, але Facebook-акаунт президента США Барака Обами в 17 разів популярніший за акаунт Білого Дому, а твіт @BarackObama у вісім разів популярніше @WhiteHouse [3]. Опитування 2012 р. показало, що 700 федеральних установ мали близько 3 тис. сторінок 1 000 Twitter-акаунтів, 700 YouTube-каналів [11].

Останніми роками в Німеччині все популярнішими стають проекти використання соціальних мереж в інтеграції державних інформаційних систем із громадянами та бізнесом.

Наприклад, держслужбовець розміщує на своїй сторінці в соціальній мережі опитування, громадяни на нього відповідають, відповіді надходять до центру оброблення даних, пов'язаного з єдиним державним порталом, і там у режимі реального часу можна побачити результати опитування. Держслужбовець, діючи в соціальній мережі як неофіційна особа, може підказати громадянам, як діяти в тій або іншій ситуації, щоб громадяни не втрачали час, поки чиновник дотримується всіх регламентів. Водночас держслужбовець (і держава в його обличчі) отримує зворотний зв'язок з громадянами.

Наприклад, у 2014 р. вперше в історії федерального уряду Німеччини, кабінет Меркель узаємодіяв через мережу Інтернет безпосередньо з громадянами. Кожен міністр зробив індивідуальний відеоролик та звернення до громади [9].

Деякі автори вважають, що уряди азіатських країн уникають використання соціальних ЗМІ. Соціальні мережі використовуються лише для поширення інформації, а не для комунікацій між державою та громадянами [6]. У Сінгапурі близько 65 % державних структур не мають свого представництва в соціальних мережах, але 64 % громадян у четвертому кварталі 2015 р. активно використовували ці мережі. Найбільш популярною є WhatsApp із рейтингом 46 % [8].

Можливості Web 2.0 поступово упроваджуються в роботу українських міністерств і відомств. Заданими Національного центру електронного уряду, близько 50 представництв державних органів доступні в соціальних мережах [4]. У наведеній таблиці подано інформацію про присутність деяких державних органів влади в соціальних мережах.

Представництво органів державної влади України в соціальних мережах

Найменування органу влади	Соціальна мережа		
	Facebook	Twitter	You Tube
Кабінет Міністрів України	Так	Так	Так
Верховна Рада України	Так	Так	Так
Міністерство оборони України	Так	Так	Так
Міністерство закордонних справ України	Так	Так	Так
Міністерство інфраструктури України	Так	Ні	Ні
Міністерство соціальної політики України	Так	Ні	Так
Мінрегіон України	Так	Так	Ні
Міністерство юстиції	Так	Так	Так
Міністерство доходів і зборів України	Так	Так	Ні
Міністерство освіти і науки України	Так	Так	Так
Міністерство внутрішніх справ України	Так	Ні	Так
Державне агентство з питань електронного урядування	Так	Так	Так
Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Так	Так	Так
Державна податкова служба України	Так	Так	Ні

Можливо, одним із варіантів вирішення питання взаємодії держави та громадянина є створення державної соціальної мережі, яка повинна враховувати всі плюси вже створених інформаційних ресурсів, усувати їхні мінуси, але і включати нові методи взаємодії між громадянами і державними структурами, які зможуть містити в собі такі можливості й механізми:

- механізми реєстрації користувачів різного рівня організації робочого простору і доступу та можливість формування відгуків про яку-небудь установу;
- можливість створення співтовариств (аналог груп у Facebook) та голосування всередині них;
- принцип новинного сповіщення користувачів;
- можливість обміну інформацією між користувачами, а також різними структурами і співтовариствами.

Подібну пропозицію намагалися втілити в Росії в межах проекту створення державної соціальної мережі (The project “citizen”) [2].

На наш погляд, наявних соціальних мереж достатньо для вирішення проблем взаємодії держави і громадянина. Тому подібні пропозиції сьогодні не є актуальними.

На даний час достатньо державним організаціям будь-якого рівня співпрацювати з громадянами в рамках соціальних мереж і користуватися найуспішнішими з тих, що вже існують.

Сьогодні в дослідженнях електронного уряду присутня зайва концентрація на технічному боці питання. Вона ґрунтується на думці, що коли ми вчасно упроваджуватимемо всі технічні нововведення, то це обов’язково приведе до зростання ефективності держструктур. Показовим прикладом в цьому випадку є ажіотаж навколо технологій Web 2.0.

Імовірно, навіть технології Web 2.0 можуть забезпечити лише “косметичний ремонт”, тоді як потрібна повна реконструкція принципів управління держструктурами. Проте бум технологій відкритого спілкування в мережах відбувається одночасно з соціальними змінами. Отже, держава повинна встигати реагувати на ці зміни, використовуючи ці технології в реформуванні принципів управління. Усе частіше можна побачити скепсис експертів відносно ролі технологій Web 2.0 у процесах реформування держструктур. Безумовно, цю роль перебільшено, але лише настільки, наскільки розвиток базису випереджає розвиток надбудови, висловлюючись марксистською термінологією.

Web 2.0 – усього лише інструмент. Він виконує досить вузький набір функцій: виявлення тенденцій у настроях суспільства, вербування нових прибічників, збирання коштів, привертання уваги громадськості, різного роду координація. Адже йдеться не про те, що реформи переносяться з реальності у блоги. Навпаки, почавшись неформально у блогах, вони не стануть реальними, не знайшовши віддзеркалення на офіційному рівні.

Список використаних джерел

1. Серенок А. О. Механізми взаємодії органів влади з громадянами в системі електронного уряду : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / А. О. Серенок ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х., 2011. – 21 с.
2. Создание государственной социальной сети (The project “citizen”) // Российская общественная инициатива. – Режим доступа : <https://www.roi.ru/9736/> .
3. Arthur Mickoleit. Social media use by governments: a policy primer to discuss trends, identify policy opportunities and guide decision makers / Arthur Mickoleit // OECD Working Papers on Public Governance, OECD Publishing. – 2014. – №. 26. – http://www.oecd-ilibrary.org/governance/social-media-use-by-governments_5jxrcmghmk0s-en .

4. Facebook стала самою популярною у органів исполнительної влади соцсеттю // IT Expert. – Режим доступу : <http://itexpert.org.ua/rubrikator/item/37489-facebook-stala-samoj-populyarnoj-u-organov-ispolnitelnoj-vlasti-sotssetyu.html> .
5. Hoover J. Top 14 Government Social Media Initiatives / J. Nicholas Hoover // Information Week. – <http://www.informationweek.com/applications/top-14-government-social-media-initiatives/d/d-id/1102918?>
6. Kuzma J. Asian government usage of Web 2.0 social media / J. Kuzma // Eur. J. ePractice. – 2010. – № 9. – P. 69–81.
7. Magro M. A. Review of Social Media Use in E-Government [Електронний ресурс] / Michael J. Magro. – <http://www.mdpi.com/2076-3387/2/2/148/pdf> .
8. Penetration of leading social networks in Singapore as of 4th quarter 2015 // The Statistics Portal – <http://www.statista.com/statistics/284466/singapore-social-network-penetration/> .
9. The german government. Digital democracy: for the first time in the country's history, the federal government and its citizens enter into direct dialog – discussing Germany / The german government – <http://www.aperto.com/en/work/german-government>
10. Tim O'Reilly. What Is Web 2.0 Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software / Tim O'Reilly // O'Reilly Media, Inc. – 9. – <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>.
11. Zavattaro S. Critical Examination of Social Media Adoption in Government: Introducing Omnipresence / S. Zavattaro, A. Sementelli. // Quarterly. – 2014. – № 31. – P. 257–264.

Надійшла до редколегії 16.05.2016 р.

УДК 35:502.3

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК СФЕРА ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ

Боковикова Ю. В.,

к.держ.упр., доц.,

доцент кафедри державного управління ХарPI НАДУ,

м. Харків

Визначено умови ефективного природокористування, якими є досягнення стратегічної мети, використання у процесі державного управління принципів природокористування та індикаторів узгодженості еколого-економічних інтересів, створення системи економічного стимулювання природоохоронної діяльності, формування ринку природних ресурсів за жорсткого контролю з боку держави.

Ключові слова: мета природокористування, держава, принципи державного управління.

Воквукова Yu. V.,

PhD in Public Administration,

Associate Professor, Associate Professor of Public Administration Department KRI NAPA,

Kharkiv

ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION AS THE SCOPE OF STATE INFLUENCE

Conditions of effective using of natural resources have been determined. They are achievement the strategic goal, using principles and indications of consistency of ecological and economic interests in public administration, creating a system of economic stimulation of environmental protection, market formation of natural resources under tight control by the state.

Key words: purpose of using of natural resources, state, principles of public administration.

Сучасне постіндустріальне суспільство економічно розвинених країн перебуває в постійному пошуку ресурсів свого подальшого розвитку. Незважаючи на використання нових технологічних можливостей, практичного досвіду та наукових досягнень соціуму, зберігається залежність людства від природних ресурсів та продуктів їхнього перероблення. Роль використання природних ресурсів для розвитку економіки

© Боковикова Ю. В., 2016